

Микола Корпанюк

Нове слово про давню польськомовну прозу у світлі інтерпретації бароко

Сухарєва Світлана. Риторичний простір польськомовної прози XVII століття. : монографія / Світлана Сухарєва. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 370 с.

У сучасному медієвістичному світі питання польськомовного прозового письменства слухно переживають хвилю актуалізації з огляду на чимало чинників. Перш за все, важливим залишається аспект недослідженості цієї наукової царини, що спонукає вчених до пошуків нових методологічних підходів до систематизації літератури XVII ст. загалом та її польськомовного прозового різновиду зокрема. Окрім цього, уваги дослідників вимагають польськомовні прозові твори окремих письменників, які досі залишаються на маргінесі літературознавчих студій.

У цьому контексті монографія Світлани Сухарєвої «Риторичний простір польськомовної прози XVII ст.» стала значним кроком у вивченні давньої літератури, яку авторка розглянула у двох вимірах – польській та українській парадигмах. На нашу думку, запропонований Світланою Сухарєвою поділ є вдалим, з огляду на широкий тематичний та проблематичний обсяг пропонованого до розгляду матеріалу. Парадигматика – саме той комплексний знаменник, який в стані поєднати твори українських і польських авторів на пограниччі двох слов'янських культур, надати їм статусу субкультури. Дослідниця звернулася до передумов виникнення цього явища в літературному світі, вказала на його історичні підстави. Слово Яна Сакрана, Станіслава Оріховського-Русина та відомого проповідника XVI ст. Петра Скарги звучить для неї не менш гучно, ніж багатоголосся барокової доби, у яке однаковою мірою вливаються твори Іпатія Потія, Петра Могили, Мелетія Смотрицького, Яна Хризостома Паска, Миколая Ціховича, Шимона Старовольського, Бонавентури Чарлінського, Фабіяна Бірковського, Теофіла Рутки та ін. Текстовий масив давніх письмен у монографії С. В. Сухарєвої не вирваний із загального тла польськомовної літератури, а логічно у

нього вписаний, ретельно вималюваний, вдумливо проаналізований на основі паралелей з іншими літературними періодами.

Принагідно дослідниця торкається проблематики перекладного польськомовного письменства і польськомовної поезії, фрагменти якої гармонійно доповнювали прозові твори, збагачуючи їх у художньому плані. При цьому С. В. Сухарева наголошує, що не вся польськомовна публіцистика ввійшла до кола її досліджень, оскільки в сеймовій прозі та власне документалістиці годі дошукатися художнього тла та риторичної персвазії. Відтак шановна дослідниця пропонує не зараховувати цей тип писань до художньої літератури досліджуваного періоду, з чим не можемо не погодитися.

Безсумнівною перевагою монографії є опрацювання польськомовної мемуаристики та епістолярної спадщини XVII ст. із представленням їх паралітературних характеристик. Вибрані мемуарні та епістолярні твори охарактеризовані у жанровому плані в другому розділі «Генологічні особливості польськомовної прози XVII століття: польська та українська парадигми», який слугує логічним доповненням теоретичного вступного розділу, присвяченого біблійній інтерпретації, риторичному інструментарію барокового періоду, зокрема розвитку концепта, синтезу грецької та семітської риторик. Без риторичного підґрунтя неможливо достеменно окреслити художні особливості досліджуваного в монографії літературного періоду, тож вдалим нам здається вибір назви праці, яка повністю відповідає змісту.

Окрім цього, у праці Світлани Сухаревої зроблено жанровий огляд польськомовних проповідей, трактатів, апологій та політичних орацій, які складають основні пласти давнього польськомовного письменства. Кожен із цих генологічних різновидів також не позбавлений багатого інтерпретаційного контексту. Апології, на думку дослідниці, плавно витікають із богословських трактатів, політичні орації і брошури сублімують проповідницьку науку, а епістолярій та мемуаристика логічно виникають із документалістики і є перехідною ланкою до власне художніх творів.

В інтертекстуальне поле дослідження С. В. Сухаревої потрапили полемічні письмена потрійного спрямування – поберестейська полеміка, реформаційна та контрреформаційна проза XVII ст. і прозові польськомовні «турчики». Авторка виокремила українську парадигму цих видів полеміки у третьому розділі праці «Сарматські польськомовні прозаїки: духовні лицарі полемічної епохи», присвятивши особливу увагу сарматсько-роксолянському стилеві письменників барокової доби.

Потрібно зазначити, що шановна дослідниця вдало впоралася із поставленою в монографії метою – донести до сучасного читача риторично-персвазійне багатство двох важливих і достатньо самостійних блоків польськомовної прози XVII ст. – українського та польського, вказала на їх жанрові та стилістичні особливості, виділила основні точки дотику, які залишаються викликом для сучасних і майбутніх медієвістів України та Польщі. Ідучи за аналогією Лазаря Барановича, який концептично окреслив «нову міру старої віри» в одному з найвизначніших трактатів епохи бароко, Світлана Сухарева сказала нове слово про давнє польськомовне письменство і запропонувала нові вектори його дослідження, що, без сумніву, не залишиться поза увагою вітчизняного та польського наукового середовища.

Рекомендуємо монографію «Риторичний простір польськомовної прози XVII ст.» науковому та студентському середовищу з метою поглибленого вивчення давньої української та польської літератур, продовження медієвістичних студій у напрямку синтезу напрацювань українських та польських наукових гуманітарних шкіл, виокремлення творчості давніх польськомовних прозаїків із загального барокового тла задля повернення сучасникам та прийдешнім поколінням загублених чи призабутих давніх літературних надбань.